

ПРОБЛЕМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО, ПЛАСТИЧНОГО ТА УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

УДК 746.3(477)

Варивончик Анастасія Віталіївна,
кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент
Київського університету ім. Б. Грінченка
varivonchik@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4455-1109

СТАНОВЛЕННЯ «УКРХУДОЖПРОМУ» В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТРАДИЦІЙНИХ НАРОДНИХ МИСТЕЦТВ

Метою дослідження є висвітлення періоду становлення і розвитку підприємства «Укрхудожпром» як виробництва, яке створювало та випускало унікальні вироби української художньої промисловості. Методологія дослідження ґрунтується на використанні спостережень історичного, культурологічного та мистецтвознавчого аналізу. Наукова новизна полягає у розкритті фактів про виробництво «Укрхудожпром», ґрунтовному аналізі документів щодо діяльності «Укрхудожпром», його статуту і обов'язків. На основі результатів історичного дослідження, можемо зробити такі висновки, що держава сприяла розвитку художньої промисловості з виготовлення виробів для населення України, адже усі виробництва мали філії у кожному регіоні і виконували вироби з орнаментами власної місцевості.

Ключові слова: «Укрхудожпром», художня промисловість, виробництво, статут, артлі.

Варивончик Анастасія Віталіївна, кандидат искусствоведения, доцент, доцент кафедры изобразительного искусства Киевского университета имени Бориса Гринченка

Становление «Укрхудожпрома» в контексте развития традиционного народного искусства

Целью исследования является освещение периода становления и развития предприятия «Укрхудожпром» как производства, которое создавало и выпускало уникальные изделия украинской художественной промышленности. Методология исследования основывается на использовании наблюдений исторического, культурологического и искусствоведческого анализа. Научная новизна заключается в раскрытии фактов о производстве Укрхудожпром, обстоятельном анализе документов относительно деятельности Укрхудожпрома, его устава и обязанностей. На основе результатов исторического исследования, можем сделать такие выводы, что государство содействовало развитию художественной промышленности по изготовлению изделий для населения Украины, все производства имели филиалы в каждом регионе и выполняли изделия с орнаментами собственной местности.

Ключевые слова: Укрхудожпром, художественная промышленность, производство, устав, артели.

Varyvonchik Anastasia, candidate of art history, associate professor, associate professor of the department of fine arts of the Borys Grinchenko University of Kiev

"Ukrhudozhprom" development in the context of the development of traditional people's arts

The purpose is the coverage of the period of formation and development of the enterprise "Ukhudozproma" as a production that created and produced unique products of the Ukrainian artistic industry. The methodology The study is based on the use of observations of historical, cultural and artistic analysis. The scientific novelty is to disclose the facts about the production of "Ukrhudozproma", a thorough analysis of documents on the activities of "Ukrhudozprom", its statute and responsibilities. Based on the results of historical research, we can draw the following conclusions that the state contributed to the development of the artistic industry for the manufacture of products for the population of Ukraine, because all production had branches in each region and performed products with their own ornaments.

Key words: "Ukrhudozprom", artistic industry, production, regulation, artels.

Актуальність теми дослідження. На сьогоднішній день величезною проблемою стало зникнення виробництва «Укрхудожпром», що могло б слугувати розвитком сучасних тенденцій відображення регіональних особливостей художньої промисловості, культури та побуту. Важливим є сприяння і підтримки розвитку народних традицій, до яких в Україні належить: мистецтво ткацтва, вишивки, килимарства, різьблення по дереву, вироби з металу та інші. Тому різні аспекти цієї теми привертають до себе увагу науковців – істориків, мистецтвознавців, культурологів.

Аналіз досліджень і публікацій. Про традиційне народне мистецтво вишивання загалом та його різні галузі, види і різновиди, зокрема, існує значний корпус наукових досліджень. Так, про мистецтво вишивання писали Л. Кравчук («Вишивка, нариси історії українського декоративно-прикладного мистецтва» 1969.), М. Новицька («Золотая вишивка Киевской Руси» 1972.), Т. Кара-Васильєва («Полтавська народна вишивка», 1993., «Українська вишивка» 1993., («Шедеври церковного шитва. XII – XX століття», 2000.) та ін. Вишивання в усіх його різновидах – як поширений вид народної творчості – ретельно проаналізувала Р. Захарчук-Чугай («Українська народна вишивка. Західні області УРСР», 1988) та ін., Є. Причепій («Вишивка східного поділля», 2009.) та ін.

У цих та інших публікаціях означеної тематики йдеться про зміст, особливості образної структури, про майстерність умільців, про традиції, зокрема й родові тощо. Але мало хто з-поміж авторів, навіть тих, у назвах праць котрих міститься термін «промисел», звертає увагу саме на виробничий, промисловий аспект народної творчості, хоча згадані, як і інші, не названі тут, традиційні народні мистецтва здавна називаються художніми промислами.

У зазначеному легко переконатися, переглянувши відповідні публікації. А їх також чимало. Зокрема, це альбоми «Художні промисли України» 1979. (ред. Н. Киселевої, «Декоративно-прикладне мистецтво Української ССР (1970-е – початок 1980-х років», 1986. (ред. Н. Вологодская, Л. Жоголь). Виробничий, промисловий аспект народного мистецтва, як і мистецтва загалом, не знаходить належної уваги та висвітлення і в ряді інших публікацій на цю та суміжні теми.

Метою статті є висвітлення періоду становлення і розвитку підприємства «Укрхудожпрому» як виробництва, яке створювало та випускало унікальні вироби української художньої промисловості.

Виклад основного матеріалу. Перші документальні факти організації «Укрхудожпрому» свідчать про діяльність початкової Української художньо-

промислової спілки, що припадає на 30-ті роках ХХ століття і яка мала офіційну скорочену назву «Укрхудожпромспілка», що об'єднувала 119 артілей, в яких були обладнанні невеликі приміщення, зібрані майстри, внесені розподілені і обов'язки в системі, що сприяло випуску продукції та її збуту. В артілях були призначені керівники, які слідкували за вчасним виконанням виробів, постачанням додому сировини для майстрів-надомників.

З початком Великої Вітчизняної війни та тимчасовою окупацією частини території українських земель й міста Києва у 1941 р. німецько-фашистськими загарбниками «Укрхудожпромспілка» припинила свою діяльність. На жаль, архівні матеріали на сьогодні не містять документів, починаючи з 1936-ого по 1943-й рік, а ті документи, які збереглись в Центральному державному архіві вищих органів влади та Управління (ЦДАВО України), Фонду № 4676, в описах за 1944–2004 р., збереглись (хоча й далеко не всі) постанови, накази, рішення та велика кількість бухгалтерських документів. Багато архівного матеріалу ледве можна прочитати: документи з 1944 року друкувались на папіросному папері. Деякі документи не збереглись зовсім, отож інформація про той період до нас не дійшла. Проте збережених документів цілком достатньо, аби відтворити у загальних рисах діяльність об'єднання «Укрхудожпром».

Перші повоєнні заходи щодо відновлення «Укрхудожпрому» відбулись «(у системі Української ради промислової кооперації), про що свідчить Постанова № 20 від 22 лютого 1944 року. Українською радою промислової організації, прийнята на виконання постанови Ради Народних Комісарів УРСР «Про відновлення і розвиток художніх промислів на Україні» та відповідної «директиви» і Центрального комітету КП/б/У (Постанова № 46 від 8 лютого 1944 року), таким чином, було створено художньо-промислове об'єднання, якому надали можливість розвивати художню промисловість» [4, 28].

В «Укрхудожпроспілці» було складено статут, в якому на виробництво покладалась повноваження, що здійснювали оперативне і перспективне планування діяльності об'єднаних організацій. Були представлені плани системи на затвердження вищих організацій, вживались заходи для виконання встановлених планів, сприяли освіті працівників та організаційно-господарській зміцненості спілки артілей як існуючих промислів, так і нових організацій.

Особлива увага приділялась виконанню заходів, спрямованих на повне кооперування працівників-кустарів України. Здійснювалось керівництво виробничою діяльністю спілок і артілей, розгортались соціалістичні змагання, розвивались і запроваджувались досягнення раціоналізаторів та винахідників. Створювалась організаційна допомога спілкам і артілям, керівництво ними у розгортанні ударництва та соціалістичних змагань. Надавалась підтримка у роботі щодо якості продукції та розширення асортименту. Проводились заходи зі зниження витрат, собівартості продукції і відпускних цін та підвищення рентабельності виробництва. Відбувались капітальні будівництва, затверджувались списки кошторисів, проектів будівництва та інше.

«Керівним органом «Укрхудожпромуспілки» були збори уповноважених та обране ними Правління, у структурі якого було кілька «Бюро» (за

напрямами роботи). Виконуючи провідну постанову про кооперування народних майстрів, вже в 1944 році було організовано Кролевецький та Київський осередки під керівництвом Укрхудожпромради, в яких призначались уповноважені з організації Міжоблхудожпромради» [4, 28].

«У 1946–1947 роках були організовані: Вінницька і Закарпатська міжоблхудожпромради, Решетилівська школа майстрів Полтавської області, постачально-збутова база у Харкові, Кролевецький технікум, Кролевецька міжоблпромрада була перейменованій на Чернігівську» [4, 28].

Деякі рішення приймались колегіально на засіданнях Президії Об'єднання, окремі проводились наказами: про закінчення ремонту фірмового магазину Укрхудожпромради щодо апарату Укрхудожпромради.

«У 1948 році Художньо-експериментальну майстерню у м. Києві перейменували на Центральну художньо-експериментальну лабораторію, кількість артилей зростала, в 1945 р. – 104 робітники; 1947 р. – 134 робітники, а в 1949 році відбулось їхнє злиття і укрупнення, що пояснюється удосконаленням системи Укрхудожпромради, покращенням керівництва артилей» [5, 73].

«Постановою Української ради промислової кооперації № 72 від 14 жовтня 1949 року всі існуючі обласні і міжобласні художпромради системи були ліквідовані та переведенні до безпосереднього підпорядкування «Укрхудожпромради». Реорганізація проводилась до 1955 року, коли було ліквідовано останній Івано-Франківський (тоді – Станіславський) міжоблхудожпромради. Харківський фірмовий магазин, який був відкрити на той час, було передано у підпорядкування «Харківпромторг» Міністерства торгівлі УРСР» [5, 73].

За час існування Укрхудожпромради у структурі відбулись певні зміни: «з 1955 року Президію перейменовано на Правління. Оргмасовий відділ і кадри в 1953 році були поділені на два відділи – кадрів та відділ оргмасової і ревізійної роботи, з 1955 року знов організований один відділ оргмасової та ревізійної роботи і кадри, з 1960 року з цього відділу виділилась ревізійна група» [4, 73].

«Виробничий відділ з 1953 року був перейменований у промислово-технічний. З планово-економічного відділу у 1953 р. відокремлений відділ організації праці і зарплати. Відділ постачання і збуту з 1953 р. переведено у відділ організації торгівлі, товарообігу і забезпечення, з 1955 році – у відділ торгівлі і забезпечення. Фінансово-рахунковий відділ з 1953 р. поділено на фінансовий і бухгалтерський відділи, які з 1955 р. знову об'єднались під старою назвою за Наказом № 10 Керівника Управління художніх промислів Головного управління місцевої промисловості і побутового обслуговування населення при Раді Міністрів УРСР м. Київ від 3 січня 1961 р.» [6, 47].

«Відповідно до постанови Центрального комітету КП У № 1698 від 11 жовтня 1960 року і Ради Міністрів УРСР № 3 від 5 січня 1969 року промислова кооперація була скасована. На базі артилей художніх промислів створені фабрики художніх виробів і переведені у підпорядкування Головного управління місцевої промисловості і побутового обслуговування населення при

СМ УССР. Безпосередньо керівництво фабрики здійснювало Управління художніх промислів «Укрхудожпром»), яке створене на базі колишньої Укрхудожпромспілки. Положенням, затвердженим 6 травня 1961 року, визначені основні завдання діяльності «Укрхудожпрому»: допомога та сприяння подальшому розвитку народних художніх промислів УРСР; розробка і впровадження нових художніх виробів; проведення конкурсів на кращі твори декоративного мистецтва; організація пересувних і персональних виставок та оглядів творів майстрів та умільців художніх промислів, участь у міжнародних та всесвітніх виставках; підготовка до друку, альбомів, монографій, матеріалів про обмін досвідом роботи народних майстрів-умільців; проведення творчих семінарів, нарад, творчих відряджень; придбання найкращих зразків народної творчості, сучасних та старовинних; створення матеріально-технічної бази для розвитку художніх промислів; освоєння більш прогресивної технології.

Функції «Укрхудожпрому» були значно розширені та доповнені новими: розробка перспективних і поточних планів; поліпшення умов праці та житлових культурно-побутових умов працівників підприємств, сприяння широкому розвитку житлового будівництва силами підприємств і працею робітників та службовців; затвердження норм витрат сировини, палива, електроенергії, розроблених підприємств і контроль за їх виконанням та інші.

До системи «Укрхудожпрому» також увійшли Опішнянський завод художніх виробів «Художній керамік», центральна художньо-експериментальна лабораторія, Київська і Харківська міжобласні постачальницько-збутові бази, Київський фірмовий універмаг [7, 85].

«Згідно з постановою Української ради народного господарства № 24 від 7 лютого 1963 року прийняте на основі постанови Ради Міністрів УРСР № 80 від 24 січня 1963 року «Про питання місцевої промисловості «Укрхудожпром» разом зі своїми підвідомчими організаціями перейшов у відання «Укрраднаргоспу», а завдання та функції залишилися колишніми» [7, 85].

За час існування Укрхудожпрому з 1961 по 1965 роки у складі його підвідомчих організацій відбулися такі зміни. Були організовані Київська постачальницько-збутова база, Гродненська, Черняхівська та Чугуївська фабрики, знову організована Ужгородська фабрика; з 1963 року ліквідовані Царичанська, Золотоніська, Васильківська, Красноградська, Кутська, Заболотівська, Смілянська та Львівська імені 40-річчя ВЛКСМ фабрики.

Згідно зі штатним розкладом Укрхудожпрому на 1961 рік структура його складалася з таких відділів: керівництво; виробничий; планово-економічний; фінансовий, постачання і збуту, адміністративно-господарський.

Така структура залишалася незмінною до 1965 року. У 1965 році у зв'язку з ліквідацією «Укрхудожпромспілки» та її Управління художніх промислів було ліквідовано і на підставі постанови Ради Міністрів УРСР № 1087 від 18 листопада 1965 року створено Головне управління художніх промислів («Главхудожпром») Міністерства Місцевої промисловості [8, 118].

Підвідомча мережа «Главхудожпрому» залишилася колишньою і складалася з 39 фабрик, одного заводу, Харківської постачальницько-збутової

бази, фірмового універмагу в м. Києві, Центральної художньо-експериментальної лабораторії.

Повністю збереглися всі завдання та функції попередника «Главхудожпрому». Згідно зі штатним розкладом структура «Главхудожпрому» на 1966 рік складалася з таких відділів: керівництво, виробничо-технічний, планово-економічний; фінансово-бухгалтерський; постачання і збуту; адміністративно-господарський.

У 1967 році був організований контрольний-ревізійний відділ. У 1968 році з виробничо-технічного відділу відокремлювався відділ капітального будівництва і устаткування, а також планово-економічний – відділ організації праці і зарплатні. У 1967–1970 роках «Главхудожпром» здійснив ряд заходів промисловості УРСР №34 від 18 квітня 1968 р. у Косові Івано-Франківської області ПХО «Гуцульщина» на базі двох Косівських фабрик і Яблунівської фабрики.

У січні 1970 року на базі Харківської та Волинської фабрик створено промислово-художнє об'єднання «Україна».

«На виконання наказу Місцевої промисловості УРСР № 220 від 7 червня 1970 року «Про поширення досвіду щодо створення виробничих об'єднань на базі однорідних підприємств» [9, 238].

«Главхудожпром» провів роботу зі створення нових об'єднань. На базі Чорнобильської та Кагарлицької фабрик створене Київське КПХО ім. Т. Г. Шевченка.

Підприємство промислово-художнє об'єднання «Полтавчанка» створено за новим принципом, коли підприємства, що входять до об'єднання залишаються на самостійному балансі з підлеглим головному підприємству. Полтавське ПХО організовано на базі семи фабрик – Полтавської, Лубенської, Великосанжарської, Новосанжарської, Опішнянської, Решетилівської.

У 1968 році Харківська база переведена з Харкова до Києва й перейменована на Київську.

У результаті вище названих реорганізацій підвідомча мережа «Главхудожпрому» до 1973 року складалася з 24 фабрик, одного заводу і чотирьох ПХО, Київської бази, фірмового універмагу і Центральної художньо-експериментальної лабораторії.

«Постанова Ради Міністрів УРСР № 404 від 31 серпня 1973 року та прийнятого на його підставі наказу Міністерства Місцевої промисловості УРСР №282 від 13 грудня 1973 року Головне управління художніх промислів було ліквідовано і з 1 січня 1974 року створено республіканське об'єднання художніх промислів Міністерства місцевої промисловості УРСР» [10, 227].

«На виконання Постанови Ради Міністрів УРСР № 404 від 03 серпня 1973 року та згідно з наказом Міністерства місцевої промисловості УРСР № 282 від 13 грудня 1973 року на базі Головного управління художніх промислів Міністерства місцевої промисловості УРСР 01 січня 1974 року створено Республіканське промислове об'єднання художніх промислів «Укрхудожпром» [11, 286].

Основними завданнями Республіканського промислового об'єднання художніх промислів «Укрхудожпром» були: всебічна допомога та сприяння подальшому розвитку народних художніх промислів УРСР на базі найкращих традицій українського народного декоративного мистецтва; розробка та впровадження нових художніх виробів національних за формою та соціалістичними за змістом; проведення конкурсів на найкращі витвори декоративного мистецтва; організація персональних виставок майстрів художніх промислів, участь у міжнародних та всесвітніх виставках; підготовка до друку альбомів, монографій, матеріалів для обміну досвідом щодо роботи народних майстрів; проведення семінарів, нарад, творчих відряджень; придбання найкращих зразків народної творчості (сучасних і старовинних); освоєння найбільш прогресивних технологій [12, 389].

Функції «Укрхудожпрому» були такі: розробка перспективних планів діяльності та керівництво виробничими планами; поліпшення умов праці та житлових культурно-побутових умов робітників підприємств; сприяння широкому розвитку житлового будівництва силами підприємств та праці робітників і службовців; затвердження норм витрат на сировину, пошиття та електроенергію, розробленими підприємствами таконтроль за їх виконанням; розробка і подача у встановленому порядку на затвердження проектів стандартів і технічних умов, оптових та роздрібних цін та продукцію [12, 389].

До республіканського промислового об'єднання художніх промислів «Укрхудожпром» увійшли 24 фабрики і завод, 4 ПХО, Київська база, фірмовий універмаг і центральна художньо-експериментальна лабораторія.

Структура «Укрхудожпрому» за штатним розписом на 01 січня 1974 року була така: керівництво, виробничо-технічний відділ, планово-економічний відділ, фінансово-бухгалтерський відділ, відділ постачання та збуту, адміністративно-господарський відділ [13, 580].

«Державним комітетом СРСР у справах винаходів та відкриттів з 24 жовтня 1974 року по 24 жовтня 1984 року було надано свідоцтво на товарний знак № 52220 терміном на 10 років, а 12 жовтня 1994 року подовжено ще на 10 років. Згідно з постановою Ради Міністрів УРСР від 10 серпня 1988 року № 232, наказів Міністерства місцевої промисловості УРСР від 11 серпня 1988 року № 120 та від 21 жовтня 1988 року № 147, наказом ВТО «Українські промисли» від 17 листопада 1988 року № 20, створено з 01 жовтня 1988 року виробничо-торговельне об'єднання художніх промислів «Українські промисли» [14, 198].

До складу ВТО увійшли такі підприємства, які діяли на розрахункових засадах та мали окремий баланс і розрахунковий рахунок: фабрика «Вінничанка» (м. Вінниця); фабрика ім. Т. Г. Шевченка (м. Київ); фабрика «Гуцульщина» (м. Косів); фабрика «Полтавчанка» (м. Полтава); фабрика «Україна» (м. Харків); фабрика «Петриківська розпис» (смт Петриківка); фабрика «Донбас» (м. Донецьк); фабрика ім. Р. Люксембург (м. Івано-Франківськ); фабрика ім. 17 Вересня (м. Коломия); фабрика «Богуславка» (м. Богуслав); фабрика ім. Б. Хмельницького (м. Переяслав-Хмельницький); фабрика ім. Лесі Українки (м. Львів); фабрика «Перемога» (смт Глиняни); фабрика ім. Ж. Лябурд (м. Одеса); фабрика ім. К. Цеткін (смт Решетилівка);

фабрика «Художнє ткацтво» (м. Кролевець); фабрика ім. Лесі Українки (м. Черкаси); фабрика ім. 30-річчя ВЛКСМ; фабрика ім. Ю. Федьковича (м. Чернівці); фабрика «Ярославна» (м. Чернігів); фабрика ім. 8 березня (смт Дігтярі); фабрика «Прилучанка» (м. Прилуки); центральне художнє конструкторсько-технічне бюро (ЦХКТБ), постачальна і експортна база; фірмові магазини «Український сувенір» у містах Вінниці, Дніпропетровську, Донецьку, Києві, Львові, Одесі, Полтаві, Сумах, Черкасах і Харкові; фірмові магазини «Вироби майстрів України» у м. Києві [15, 34].

Цими ж наказами фірмово-торговельне об'єднання «Укрхудожпромторг» ліквідовано.

Структура ВТО «Українські промисли» згідно зі штатним розписом була така: керівництво, виробничо-технічний відділ, планово-економічний відділ, відділ капітального будівництва та головного механіка, група фінансів і цін; група з удосконалення форм організації і систем планування, група економічного аналізу, група контролю, група юридичного забезпечення і кадри, відділ капітального будівництва і соціального розвитку, група з кооперації творчої роботи, інженер зі спец робіт (МОБ) [16, 78].

Розрахунок у валюті за підсумками участі виставки у Ванкувері (Канада) об'єднання «Укрхудожпром» (серпень – вересень 1992 року)

«На виконання робіт Верховної Ради України від 15 грудня 1994 р. № 3686- XII та постанови Кабінету Міністрів України від 26 січня 1994 р. № 28 на базі підприємств та організацій Українського концерну художніх промислів «Укрхудожпром» створене Державне акціонерне товариство «Укрхудожпром» [1]. «За ухвалою господарського суду м. Києва від 24 травня 2004 року ліквідовано Український концерн художніх промислів «Укрхудожпром» як юридичну особу у зв'язку із банкрутством» [3].

Таким чином, у 2004 році «Укрхудожпром» припинив своє існування разом із усіма виробництвами, які були під його керівництвом. Декілька виробництв намагались вистояти під час кризи та банкрутства, перейменувавшись на закриті акціонерні товариства. На жаль, без фінансової підтримки, матеріальної допомоги, сировини і нового технічного обладнання, яку раніше надавала держава, їх намагання залишились невдалими. Виробництво «Укрхудожпром» припинило своє існування, а разом з ним припинили роботу виробництва і виробничо-торговельні об'єднання художніх промислів України.

«27 травня 2007 року Кабінетом Міністрів України була затверджена постанова № 768 «Про затвердження Державної програми збереження, відродження і розвиток художніх промислів на період до 2010 року». У цій Державній програмі передбачались, що в Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям розробити та затвердити регіональні програми збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів на період до 2010 року. І адміністраціям інформувати щороку до 15 березня Міністерство культури і туризму про хід виконання Програми для узагальнення інформації і подання до 15 квітня Міністерству економіки і Кабінетові Міністрів України за підписом

Прем'єр-міністра України В. Януковича. Також планувалось проведення заходів щодо збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів на період до 2010 року» [2].

Наукова новизна полягає у розкритті фактів про виробництво «Укрхудожпрому», ґрунтовному аналізі документів щодо діяльності «Укрхудожпрому», його статуту і обов'язків.

На основі результатів історичного дослідження, можемо зробити такі висновки, що держава сприяла розвитку художньої промисловості з виготовлення виробів для населення України, адже усі виробництва мали філії у кожному регіоні і виконували вироби з орнаментами власної місцевості. У підпорядкування «Укрхудожпрому» входило 52 фабрики художніх виробів, які проводили соцзмагання, отримували дипломи, грамоти, нагороди на Виставках досягнень народного господарства, Всерадянських і Міжнародних виставках.

Впродовж останнього десятиріччя ХХ століття було відзначено стрімким спадом діяльності, промислових виробництв і виробництв художніх промислів, не витримавши ринкової конкуренції. Порушились традиційні виробничі та економічні (збут продукції), виникли проблеми з постачанням сировини, технічно застаріле обладнання, втрачена підтримка держави цього сектору економіки та культури, що і призвело до поступової ліквідації Виробничо-художніх об'єднань.

У 2007 році Кабінетом Міністрів України була затверджена постанова «Про відродження і розвиток художніх промислів». На жаль, заплановані заходи не були здійснені.

Література

1. Про державне акціонерне товариство «Укрхудожпром»: Постанова Кабінета Міністрів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/28-94-%D0%BF/> (дата звернення: 18.12.2017).

2. Про затвердження Державної програми збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів на період до 2010 року»: Постанова Кабінета Міністрів України URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/768-2007-%D0%BF/print1452791443789248/> (дата звернення: 18.12.2017).

3. Про збереження та розвиток народних художніх промислів України в ринкових умовах»: Постанова Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3686-12/> (дата звернення: 18.12.2017).

4. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 2. А. 19–35 .

5. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 4. А. 56–89.

6. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 97. А. 27–50.

7. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 240. А. 80–90.

8. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 568. А. 96–128.

9. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 723. А. 228–243.

10. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 873. А. 220–246.

11. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 988. А. 186–290.

12. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 1067. А. 359–398.

13. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 1227. А. 575–680.

14. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676 опис 1 постійного зберігання за 1944–1973 рр.: оп. 1 спр. 1310. А. 198–250.

15. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676, опис 1 (подовження справ) постійного зберігання за 1973–2004 рр.: оп. 1 сп. 1375. А. 30–56.

16. Центральний державний Архів Вищих Органів Влади та Управління України (ЦДАВО України). Фонд № 4676, опис 1 (подовження справ) постійного зберігання за 1973–2004 рр.: оп. 1 сп. 1378. А. 72–85.

References

1. About the state joint-stock company of «Ukrkhudozhprom»: Decision of Kabineta of Ministers of Ukraine. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/28-94-%D0%BF/> [inUkrainian].

2. About claim of the Government program of maintainance, revival and development of folk artistic trades, on a period to 2010 year»: Decision of Kabineta of Ministers of Ukraine. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/768-2007-D0%BF/print1452791443789248/> [inUkrainian].

3. About a maintainance and development of folk artistic trades of Ukraine in market conditions»: Decision of Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3686-12/> [inUkrainian].

4. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 2. 19–35 [inUkrainian].

5. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 4. 56–89 [inUkrainian].

6. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 97. 27–50 [inUkrainian].

7. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 240. 80–90 [inUkrainian].

8. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 568. 96–128 [inUkrainian].

9. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 723. 228–243 [inUkrainian].

10. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 873. 220–246 [inUkrainian].

11. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 988, 186–290 [inUkrainian].

12. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 1067. 359–398 [inUkrainian].

13. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 1227. 575–680 [inUkrainian].

14. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1944–1973: op. 1 sp. 1310. 198–250 [inUkrainian].

15. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1973–2004: op. 1 sp. 1375. 30–56 [inUkrainian].

16. Central record Office of Higher Organs of Power and Management of Ukraine (CDAVO of Ukraine). Fund ¹ 4676 description 1 permanent storage for 1973–2004: op. 1 sp. 1378. 72–85 [inUkrainian].

УДК 7.036:7.012:7.05:76 (=161.2) "1945/1989"

Косів Василь Михайлович,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри графічного дизайну
Львівської національної академії мистецтв
vasylkosiv@lnam.edu.ua
ORCID: 0000-0002-8826-0135

УКРАЇНСЬКИЙ РАДЯНСЬКИЙ ПЛАКАТ 1945–1989 РР.: СТИЛІСТИЧНІ ЗМІНИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ

Мета дослідження – з'ясувати особливості репрезентації української ідентичності в українському радянському плакаті 1945–1989 рр. у контексті стилістичної еволюції соцреалізму. *Методологія дослідження* базується на мистецтвознавчому формальному аналізі, а також методах порівняння та узагальнення. *Наукова новизна* полягає у зосередженні на національній ідентифікації як предметі дослідження стилістичних змін в українському радянському плакаті. *Висновки.* Упродовж 1940–1980-х років візуальна мова соціалістичного реалізму пройшла еволюцію і розчинилася в багатоманітні авторських манер, способів стилізації та зовнішніх впливів. Стилiстичнi змiни в українському плакаті,